

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

La încheierea anului.

Dacă frunzărăm prin colecțiile mai vechi ale jurnalelor noastre, fără voie ne oprim la aproape fiecare pagină, ce ne reamintesc evenimentele, prin cari am trecut noi, sau înaintașii noștri.

E un material enorm înmăgăzinat în vrafurile prăfuite, un material deosebit de prețios pentru istorie, purtând, în aceeași vreme, mai mult ca orice alt document, pecetea vremii ce i-a dat naștere, cu toate avânturile de însufletire curată și patimi mărunte sau mari.

Materialul deceniilor trecute, când aveam câteva jurnale numai, a luat proporții neasămănat de mari în vremea din urmă. Azi, putem spune cu inima liniștită, că se scrie și se cetește de zece-ori mai mult, ca înainte cu două decenii numai. O dovadă îmbucurătoare a ceea ce despre progresul realizat în acest interval, în care încep a se rări în sfârșit și la noi șirurile înspăimântător de compacte ale analfeților.

Presa e oglinda fidelă a vieții unui neam. Cu cât viața acestuia e mai intențată și mai puternică, cu atât oglinda va arăta chipuri mai multe și mai strălucite; și iarăș cu cât viața culturală a unui neam e mai primitivă, cu atât suprafața oglinzii va reda icoane mai puține și mai opace.

Putem spune cu mândrie, că azi avem o presă destul de puternică, ce se poate compara sub multe rapoarte, cu cea străină, fără a putea ținea însă pas, pe deplin, cu aceea. Mai ales, a luat un avânt deosebit de îmbucurător *presa populară*. Înainte cu câțiva ani numai, nici nu aveam foi pentru popor, deși părintii jurnalisticăi noastre Cipariu și Bariț au înțeles necesitatea acestei foi, înainte cu atâtea decenii! Azi

avem un număr însemnat de foi populare, cari sunt redactate destul de bine, pe înțelesul cetitorilor. Și e un semn foarte îmbucurător, când foi populare se destac în mii și mii de exemplare, străbătând tot mai adânc în sufletul poporului. E o hrană foarte trebuincioasă aceasta, mai ales în vremile noastre, când puterea tiparului e așa de mare și când ea alături de binefaceri poate aduce și adevărate dezastre.

Toate jurnalele noastre vor fi având *laolaltă* vr'o 20 mii abonați (n'ar strica să facă cineva această statistică, din care s'ar putea scoate concluzii foarte instructive!); e număr destul de frumos acesta în raport cu trecutul destul de recent, dar totuș înspăimântător de trist în comparație cu cele mai bine de trei milioane de suflete, cu cari ne place să ne mândrim cu orice prilej.

Suntem deci numai la începutul unei regenerări, peste care alte neamuri au trecut de mult, căci un jurnal unguresc mai de seamă, are *singur* de 5 ori atâtea abonați, ca toate foile noastre laolaltă.

Să ne bucurăm însă și de acest început, căci el ne duce cu siguranță spre biruință cei douăzeci de mii abonați mai împrumută foaia la altă o sută de mii de cetitori, dela cari se împărtășesc tot cam pe atâtea ascultători analfabeți.

Și totuș e puțin!

Puțin mai întâiu pentru masa mare, ce trăiește și azi fără binefăcătoarele roade ale publicisticii; și *mai* puțin încă pentru ceice muncesc pe acest teren, luptându-se cu greutăți enorme și fiind avizați numai la încasările de abonamente, ce *întârsie* cu o supărătoare regularitate.

Cele constatate de noi în articolul din nr. 127, au aflat ecou în întreagă presa noastră care s'a alăturat la jasta noastră tânguire.

Organul partidului național „Românul” declară în numărul său din urmă, că e amenințat a-și *suspenda* apariția, dacă în interval de 2—3 săptămâni nu-și va putea încasa restanțele de zeci de mii coroane, dela abonați.

E vremea, ca cetitorii să înțeleagă aceste cuvinte adevărate, ales în luna a douăsprezecea, când oamenii își fac bilanțul anual și se întreabă, dacă mai are rost o activitate, pe care publicul nu voește să o susțină și să o apretieze, în favorul celor mai strânse interese ale sale.

Din parlament. În discuția bugetului ministerului de culte a luat cuvântul și dl deputat Dr. Ștefan C. Pop și între altele a pomenit și de înființarea nefastei Episcopii de Hajdudorog. Reproducem după traducerea din „Românul” partea aceea din discursul dlui Pop:

Chestiunea care mă face în deosebi să vorbesc, constituie cea mai cardinală doleanță a bisericii române gr. catolice. Cu asta voi să semnalez instituirea diecezei de Hajdudorog. Considerând extraordinara importanța a acestei chestiuni, în urmările ei va avea rezultate incalculabile și țin ca această cauză importantă să fie cunoscută de fiecare membru al camerei și nu din cuvântări spuse cu vervă oratorică, ci din expuneri pragmatice, ca să vă convingeți că nu spun o frază cei peste 1.300.000 de români gr. catolici, dimpreună cu arhieriei și toate fețele lor bisericești, când afirmă, că de-odată cu înființarea acestei dieceze se începe catastrofa unirei românești din Roma.

On. Cameră! Cred să fac bine arătând într-o reprivire istorică începuturile unirei. Destid atât de dl deputat Mártonffy cât și pe dl deputat Glesswein, cari afirmă că cultura noastră datează numai de 200 de ani. Observ, că deja la 1439, mitropolitul Demian al Moldovei, a încheiat prima unire în sinodul dela Florența, cu care ocazie li s'a asigurat românilor nu numai ritul oriental, ci și limba liturgică românească. Aceasta s'a întâmplat aproape cu 600 de ani înainte. Adevărat, — unirea aceasta a fost resiliată.

Când s'au făcut celelalte uniri, în Polonia unirea polonezilor în 1495, așa-numita unire Bresti, atunci și bărbații din chestiune au formulat condiția, că da, să ne unim cu

Roma, limba noastră liturgică și ritul nostru oriental ni-le păstrăm însă neatînse. Papa li garantase în document drepturile și în bula așa numită „Magnus Dominus laudabilis nimis“ a declarat, că va respecta atât cultul cât și limba liturgică.

M. Mártonffy: Limba vetero-slavă!

Dr. Șt. C. Pop. Acest lucru s'a întâmplat și la 1868 și la 1700. Când românii făcuseră unirea, în țara Ardealului, după cum se știe, biserica catolică n'avea decât câteva parohii și împăratul Leopold, care — e lucru notorie — precum toți Habsburgii era un mare protector al bisericii catolice, a lansat un ordin, în care spune (citește): „acei preoți de limbă românească, cari fac confesia că rămân în credința lor grecească veche, dar cari își făuresc astfel de legături cu catolicii, că recunosc pe papa dela Roma de patriarh suprem al lor, se vor împărtași de toate privilegiile de cari se împărtașesc romano-catolicii“.

Aceasta a fost mobilul pentru care clericii și laicii români s'au întrunit în 1698 la Alba-Iulia în sinod și au primit unirea cu condiția ca și lor să li se garanteze toate prerogativele garantate pe seama catolicilor, — și au primit unirea în special cu următoarea enunțatie: „Susținem ritul bisericii orientale și ne unim așa, ca toate legile noastre, serviciul nostru divin, liturgia și posturile noastre să fie respectate, ceea ce dacă nu s'ar întâmpla, aceste peceți să nu aibă nici o vigoare de drept.“

On. Cameră! Că ce s'a întâmplat în cursul vremilor, nu voi să mai abuzez de răbdarea on. camere. Mă refer însă la documentul de întemeiere a bisericii române gr.-catolice, care document a fost declarat sfânt, inviolabil și nedeslegabil. Aceasta s'a întâmplat în 1853. 6 Decembrie, în așa numita bulă „Ecclesiam Christi“, prin care se

reactivează mitropolia română de Alba-Iulia și se creiază încă două biserici, și încă aceea din Lugoj împreună cu cea din Oradea mare, fiind ele scoase de sub supremația primatului de Strigoniu, pentru toate timpurile, și subordonate în perpetuo supremației celei de Alba-Iulia.

Părțile referitoare din această bulă — după ce, cum am spus, constituie munca de întemeiere constituțională a întregii autonomii a bisericii noastre, pentru că noi avem independența bisericească — fie-mi permis să le citez.

Bula, în partea sa prin care se garantează pentru toate timpurile integritatea teritorială a bisericii noastre, spune:

„Ut ipsius diocesis (Fogarasiensis) Antistes queque inibi existunt Ecclesie... a pristina, cui antea suberant, Metropolitanæ Strigoniensis jurisdictione et quavis alia potestate et prerogativa jurisdictionali in perpetuum pariter exemptæ sint et liberatæ... Porro huic novæ metropolitanæ Ecclesiæ Fogarasiensi tamquam suffraganeæ eadem Apostolica auctoritate etiam perpetuo addicimus et atribuimus tum Ecclesiam Episcopalem Magnovaradinensem in Hungaria, tum novas per Nos erectas Episcopales item Ecclesias Lugosiensem scilicet et Armenopolitanam... ut supradictæ Episcopales Ecclesie Metropolitanæ Antistiti Fogarasiensis juxta suum ritum obsequentes subsint inviculis caritatis“.

— Aceasta stabilește pentru toate timpurile independența teritorială și integritatea. O altă parte, care e foarte scurtă și care poate servi drept desmărire pentru toți cei ce afirmă că o biserică gr.-catolică românească nu există, or numai o biserică gr.-catolică, e următorul pasaj al hulei, pasaj care confirmă, că da noi suntem organizați în provincie mitropolitană autonomă ca biserică românească gr.-catolică. (Citește):

„Quæ cum ita sint, tum Magnovaradiensis et Fogarasiensis, tum duarum, per nos erectarum, Lugosiensis nimirum et Armenopolitane Diocesium territoria una cum ibi existentibus Civitatibus, Oppidis, Pagis, aliisque accessoris, in Ecclesiasticam Provinciam Graeco-Catholicam unitam linguæ Romanicæ, atque adeo unam Archiepiscopalem et Metropolitanam sedem Fogarasiensem Romanorum Graeci ritus catholici uniti, eadem Apostolica Auctoritate perpetuo quoque erigimus et instituimus“.

Se recunoaște deci că mitropolia aceasta a fost întemeiată pe seama bisericii gr.-cat. și față cu asta articolul de lege XXXIX din 1868 constată că (citește): „episcopia gr.-cat. de Făgăraș, cu titlul mitropolie gr.-cat. de Alba-Iulia e ridicată la rangul de mitropolie, ceea ce împreună cu episcopiile de Lugoj și Oradea mare, înființate pe seama greco-catolicilor — se inarticulează în lege“.

Acestea au fost deci înarticate în lege. Când unirea și-a serbat bicentenarul existenței sale, Papa Leo XIII a glorificat unirea într-o preafrumoasă bulă. În această bulă numită „Praelare gratulationis“ se spune, că nici nouă (papei) și nici urmașilor noștri nu ni se va putea abate nici odată în gând, ca vre-odată să vă știrbim drepturile voastre, ci dimpotrivă vă vom spori și întări în drepturile voastre“.

Așa era situația bisericii române gr.-catolice, când, precum trăznetul din senin a sosită vestea, că la Hajdudorogh se va înființa o dieceză gr.-catolică. (Mișcare). A fost uimitor mai ales comunicatul referitor la modul înființării și fiecare protesta în contra faptului de a se desface 83 comune din corpul mitropoliei spre a fi puse sub jurisdicțiunea noii episcopii. (Mișcare.)

Toate aceste afirmații se pot dovedi cu

FOIȚA.

Un ziar de venit și spese pe 1861.

Întâmplător mi-a picat în mână, scotocind prin una din bibliotecile de aici, o cărticică mică pe fața primă a căreia era scris tipărit „Ziarul de venit și spese (cheltuieli) pe 1861“. L'am citit cu deamărunț — și m'a surprins sirguința, de gospodar conștient, cu care stăpânul acestui ziar a ținut seamă de cheltuielile ce le-a avut, însemnându-le zi cu zi și lună cu lună.

Dacă scot la iveală acest ziar, n'o fac pentru că ar avea doară vre-o importanță literară, ci o fac cu gândul de a da o iconă despre felul cum trăia, cu ce cheltuieli, un intelectual în Blajul anilor 1860. Și cred, că nu săvârșesc un act de impietate, ridicând vâlul de pe viața privată a unui biet profesoraș, ce s'a însămnat sirguincios tot ce a cheltuit, fără să bănuiască, că modestul său ziar va ajunge vreodată un document al vremii. — Numele nu i-l'am găsit; nici nu împoartă de altfel. Din unele rubrici am dedus, că a fost probabil profesor la gimnaz. Împrumută bani mai multor băieți din gimnaz. Între ei găsim și pe un Mich. Străgianu cl. VI. Clasa VI-a și VII-a își

abonează prin dânsul Gazeta, plătindu-i pe Sem. I. câte 5 fl. Ori cine va fi fost, ne-a lăsat un document a vieții de pe atunci. Astăzi, când trăim în condiții de o scumpete îngrozitoare, cred că nu strică să se cunoască ușurința traiului de mai de mult. Se vor trage, poate, învățături cu folos de aici.

O se redau rubricile, cari mi-se par mai importante:

Luna lui Ianuarie: 1 Ian. dlui Manfi pe cost pentru jum. Dec. și 1/2 Ianuarie 11 fl., 5 Ian. pe tăbac 30 cr., 18 Ian. în călătoria la Sibiu 6 fl. *Luna lui Faur:* 7 Faur pe cost numai prânzu pe Ian. și Faur 10 fl., 18 Faur la Semin. costul pe Sept. și Oct. 20 fl., 28 Faur pe pâne și lapte pe toată luna 1'68. *Luna Martie:* 1 Martie pe cafee și lumini 1'30, 15 Martie la bal și alte lipse 1'20; 22 Martie lui Gramatovicu 3 fl.; 23 Martie împrumutul lui Tomaszuk (?) 4 fl. *Luna Aprilie:* 11 Aprilie pe cost la dl Manfi pentru 1/2 Martie și 1/2 Aprilie 10 fl.; 13 Aprilie călătoria la Alba-Iulia 3 fl. 30; 14 Aprilie Clasa V. pentru Gazeta 2'50; 18 Dectoria la Dani bătrânul 2'40; 19 April la Dani cel tânăr pe pâne 80 cr. *Luna lui Mai:* În călătoria la M. Oșorheiu am cheltuit cu totul 15 fl.; lui Simeon Pișo i-am dat 2 fl.; 27 Mai lui Nicolae pentru un prânz 40 cr.; 29 Mai barbirului pentru (?) 1 fl. 8 cr.; 31 Mai clasa a VI-a a plătit banii pentru Gazeta 5 fl. *Luna Iunie:* 1 Iun. Doctorului dela Sibiu cu carausiă cu tot

40 fl., la barbir pentru lipitori 5 fl. 6 Iunie am plătit dlui Reichenberg pentru cura copilului meu 2 fl., 23 Iunie pentru făcutul unui căput și pieptar și o glagie de apă acră 10 fl. 16 cr., 29 Iunie pentru căputatul încălțămintelor 1 fl., 30 Iunie tinărului Corcheșiu ca ajutor 2 fl. 10 cr. *Luna Iuliu:* 1 Iuliu pe 3 coți de pănură neagră 6 fl. Din 4 Iuliu până în 5 Sept. nu găsim consemnare, decât la 28 Aug. unde spune, că a dat socrului său pentru copil 25 fl. De aici încolo consemnarea e făcută cu creionul și nu e ținută așa regulat. *Luna lui Septembrie:* 5 Sept. s'a cumpărat 3 ferdele de grâu câte cu 2 fl. ferdela în suma 6 fl., în 12 Sept. s'a cumpărat 12 ferdele de grâu cu 22 fl., în 27 Sept. pentru albitul caselor din dărăpt 1'60, pentru dare 1'8, în 30 Sept. pe o cină 20 cr.

Mai găsim consemnarea și pentru luna Octombrie, pentru celelalte nu o găsim, va fi fost împedecat probabil de boală. La sfârșit ne dă un comput general pe 1861. În două rubrici columnate ne dă, pentru fiecare lună, venitele și spesele. Las să urmeze. Ianuarie: venit — 43 fl.; spese — 32 fl. 43; Februarie: venit — 43 fl.; spese — 38 fl. 40; Martie: venit — 43 fl.; spese — 27 fl. 9; Aprilie: venit — 40 fl.; spese — 24 fl. 78; Mai: venit — 43 fl.; spese — 75 fl. 90; Iunie: venit — 43 fl.; spese — 67 fl. 34; Iuliu: venit — 35 fl.; spese — 75 fl.; August: venit — 35 fl.; spese

acte și cred, că și Ex. Sa dl ministru are cunoștință despre acestea, dar poate să aibă oricine cunoștință despre acestea, deoarece ele au fost publicate de către bărbații conducători ai diecezei, de către mitropoliți. În luna lui Noemvrie 1911 a avut loc aici în Budapesta așa numita conferință episcopescă. Cu acest prilej s'a pus în desbatere această chestiune, iar episcopii noștri, al căror patriotism, cred, nu poate fi contestat de nimeni, și dintre cari unul stimează în dl ministru pe cel mai bun prieten al său, au declarat, că dânsii nu se împotrivesc și nu obiectează înființarea unei dieceze al cărei scop ar fi promovarea răspândirii credinței catolice, cer însă, ca aceasta să se facă fără vătămarea drepturilor lor. Asta era totul, despre care aveau cunoștință episcopii noștri și în general bărbații bisericii noastre, cred însă, că și laicii au dreptul a se interesa de această chestie. Când vedem pe președintele nostru cont. Ștefan Tisza, cu câtă iubire călduroasă se interesează de biserica sa și cum participă la toate ședințele și promovează interesele aceleia, cred că nici noi nu suntem agitatori când sărim întru apărarea bisericii noastre.

Iar tendința acelei mari adunări, care s'a ținut la Alba-Iulia, a fost, că înființarea episcopiei pe seama maghiarilor să se facă fără a se vătămă drepturile noastre. Toate năzuințele noastre au fost însă zadarnice, și s'a întâmplat, că aceea bulă avea sosise, deoarece protestul nostru, pe care voiam să-l transmitem pe calea mitropoliei, numai după venirea bulei sosise la s. scaun.

On. Camera! Bula „Christifideles Graeci” are trei mari principii. Primul este, că această episcopie se înființează pe seama acelora, qui lingua Hungarica utuntur, adică, cari vorbesc limba maghiară. Și acestui principiu numit național atât de mult îi

deferă bula papală, încât declară, că Budapesta, Macăul și Oradeamare, deși sunt situate afară de teritoriul episcopiei, cu toate acestea, pentruca să satisfacă acestui principiu de naționalitate, să fie într-o dieceză acei cari vorbesc limba maghiară, comunele acestea încă au fost alăturate episcopiei de Hajdudorog.

Un alt mare principiu, care și-a găsit expresia în această bulă, este, că limba liturgică să fie cea greacă, însă vulgară, adică limba comună poate să fie și cea maghiară, dacă majoritatea, ori o minoritate considerabilă dorește întrebuințarea acelei limbi. Acestea sunt principiile mai importante, în privința cărora îndrăsnec să cetesc și citate, deoarece cred că este necesar să explic istoricul înființării episcopiei de Hajdudorog; și mai ales mă voi ocupa cu această chestie numai începând dela ziua fixă, de când intelectualii s'au organizat în anul 1898, când s'a înființat comitetul regnicolar al maghiarilor greco-catolici.

Comitetul acesta a dus cu sine un memorandum într'un mare pelerinaj la Roma, și importantele principii depuse în acest memorandum au putut să îndemne pe sf. părinți, ca mai târziu să permită înființarea acestei episcopii. Comitetul acesta spune în acel memorandum, că (cetește): „Scopul comitetului regnicolar este menținerea și confirmarea întrebuințării limbii maghiare la serviciile dumnezeiești ale greco-catolicilor”. Aici zace importanța, mai mult nu citez. Acest memorandum conține însă, în punctul V, un paragraf important și de dorit, în care se zice (cetește): „Comitetul regnicolar declară solemn, că nu voeste să știrbească drepturile prețioase obținute, până acum ori să-i neliniștească în folosința drepturilor lor pe rutenii și românii greco-catolici, ba chiar bazați pe drepturile lor va năzui, ca aceste

drepturi să se extindă și asupra maghiarilor greco-catolici”.

Așadară memorandumul precizează hotărât și cu acesta s'au prezentat s. Papă: Dă-ne nouă drepturile, pe cari le-ai dat rutenilor și românilor, noi nu voim să le știrbim drepturile lor; aici, în acest strălucit pelerinaj, sunt cu noi rutenii, cărora li s'a împlinit această dorință, ei nu cer nimic, ei au venit numai pentru ca să-și depună omagiul lor.

Nu intenționau maghiarii cari au mers acolo, să se nimicească drepturile existente, și intenționau să desfacă și să distrugă uniunea, ei respectând drepturile obținute deja, au voit să obțină dreptul limbii lor proprii. Rezultatul a fost, că li-s'a respins cererea.

Cred că e de lipsă să mai declar și aceea, că memorandumul cuprinde și aceea, că maghiarii își vor valida pretențiunile lor între cadrele existente, ar fi bine dacă s'ar înființa o episcopie separată, dacă însă nu e posibil, e bine și așa, deoarece ei știu, — ceea ce e foarte caracteristic în privința toleranței, care totdeauna și între ori ce împrejurări a caracterizat biserica românească — că maghiarii — cari, să zicem, sunt maghiari, probabil sunt români și ruteni maghiarizați (Mișcare.) — ei singuri au declarat, că se simțesc bine în acele cadre, deoarece asupra conștiinței lor nici când nu s'a făcut presiune. (Va urma)

Conferența dela Sătmar. La 1 Dec. n. preoții din parohiile diecezei de Gherla și Orade, trecute la noua episcopie de Hajdudorog, s'au întrunit în conferență la Sătmar sub presidența păr. Romul Marchiș, arhidiaconul părților Sătmarene și au adus următoarele hotărâri, pe cari le comunicăm după o corespondență publicat în „Poporul român”.

— 115 fl.; Septemvrie: venite — 35 fl.; spese — 66 fl.; Octomvrie: venite — 43 fl.; spese — 78 fl.; Noemvrie: venite — 38; spese 29 fl. 58; Decemvrie: venite 35 fl.; spese — 26 fl. 52. Suma totală: venite — 583 fl.; spese — 628 fl. 29. La venite mai adauge și suma de 100 fl. v. a. „subzidiu din cauza boalei”, în felul acesta bilanțul, sdruncinat prin cheltuielile boalei, s'a restabilit încheându-să cu plus.

Ziuarul acesta, deși e incomplet, totuși ne arată diferența vremilor. Pe atunci, în 1860, 600 fl erau o plată, din care se putea trăi și încă destul de ușor (în 6 luni ale anului spesele abia trec peste 30 fl.)

Astăzi, ce sunt 600 fl.? Și câți dintre noi nu trăesc în aceleași condiții de plată, ca în 1861, cu aceleași venite, dar cu spese întreite, cu bilanțe vecinic zdruncinate, pe care „subsidiile”, date la intervale, nu sunt în stare să le restabilească.

În 1861 din 43 fl. mai ajungeau bani și pentru împrumut și ajutorări filantropice, ba chiar și pentru o anumită „societate literară” (pentru care plătește 5 fl.), astăzi nu sunt de ajuns nici pentru trai, necum pentru altceva.

„Ave Maria”.

După F. X. Wetzel. Trad. de I. Belu

4. „*Binecuvântată ești tu între femei*”.

(Continuare).

Intruadevăr, aceasta iubire și încredere a negrilor față de Maria, pe mulți creștini îi face de rușine! Se nu rămânem nici noi mai pe urmă! Maria e Maica lui Dumnezeu, e Maica Rescumpărătorului nostru și astfel e și mama noastră, e acoperământul nostru, și puternica noastră mijlocitoare. Despre acest adevăr ne vorbesc multe daruri cari înfrumusează altarele locașurilor de pelerinaj dăruite pentru ajutorul câștigat dela Maria, apoi multele cărje, picioare de lemn și multele căruțe de bolnavi, pe cari le-au lăsat acolo, morboși grabnic vindecați și miile de peregrini, cari merg să ceară daruri și ajutoare în locurile acele, unde înainte de ei, atât de mulți au aflat balzam vindecător. Și că voința lui Dumnezeu este ca Maria se fie cinstită și onorată se vede și din pedepsele și bătăile lui Dumnezeu, cari îi ajung pe cei-ce o defaimază pe Maica îndurărilor.

În 24 Maiu la 1869, în crășma din Berchtesgaden din țara Neamțului era la masă un tinăr, care batjocorea pe cei ce adorau pe Maria, și chiar nici Maica Domnului nu a rămas nelincunjurată de el. Drumul către casă îl ducea pe lângă o icoană

de a Precestei. Era călare. Ajungând la icoană, calul se sparie și-l trânteste cu așa putere, încât lovindu-se de cadrul icoanei și spărgându-și capul nu peste mult muri.

Un farmacist zăcea bolnav lângă Ren la 1871. Acest om era cunoscut de un necredincios și fără de Dumnezeu. În dimineața sârbătoarei „concepției nepătate” aude clopotul și întreabă de îngrijitor că ce sunet e acela? Îngrijitorul fiind un creștin piu i-a răspuns: „Azi e sârbătoare de-a Mariei, concepția nepătată”. Auzindu-le morbosul acestea, la apucat o adevărată furie, și a început se injure într'un mod îngrozitor. Dar în acelaș moment fața a început a i-se înegri și înțepenindu-se, peste câteva secunde își dădu sufletul.

Piemontezii au năvălit în Roma la 20 Sept. 1870 și ocupând orașul, papii i-au lăsat numai biserica S-tului Petru și Vaticanul. Guvernul din Roma, a ocupat pentru sine toate edificiile publice. Între acestea și edificiul librăriei statului. În primăvara anului 1871, noaptea la lumina forțelor se nizuiau, se delature o statuă a Mariei, așezată în frontul edificiului. Piemontezii lucrau noaptea, fiindcă se tèmeau de răscoala poporului din Roma. Erau cât pe aci să isprăvească cu lucrul, când de către ziua îmbordându-se pedestalu, zecce dintre muncitori au fost nefericiți. Doi au murit la moment, opt însă s'au rănit grav. Să nu încetăm de-a mări pe Maria: „Binecuvântată ești tu între mu-

a) nu cedăm nici o iotă din drepturile noastre câștigate și lăsate nouă de înaintașii noștri; în biserică, în școală, în toată administrația bisericească stăm neclintiți pe baza de drept asigurată pe partea noastră prin atâtea constituțiuni, emanate dela toate autoritățile noastre bisericești, începând dela sf. Scaun Apostolic de Roma;

b) stând pe aceasta basă de drept clerul și poporul din toate parohiile să reînnoască apelurile și protestele la sf. Scaun Apostolic de Roma, de unde cu tot dreptul așteptăm scut și apărare;

c) lupta mai departe de apărare va trebui să fie normată de provocările dușmanoase, cari ne-au silit să ne abatem dela calea drepturilor noastre. Așa în cas de lipsă credincioșii fiind provocați prin mijloace violente, vor răspunde cu închiderea bisericilor, cu trimiterea cheilor bisericilor la Roma, cu zidirea ușilor bisericilor, cu o rezistență pasivă absolută, până-când sf. Scaun dela Roma nu ne va face dreptate;

d) clerul dorește a susține contactul său și împărtășirea de dragoste și de credință cu diecezele mame și cu iubiții săi arhieriei dela sânul cărora au fost smulși în contra voinții lor;

e) I. P. S. Sa, arhieriei să fie rugați prin adresele omagiale să vină în apărarea credincioșilor, mai ales înaintea scaunului apostolic din Roma. După aceste cu unanimitate s'a primit următorul proiect de rezoluțiune:

Preoții români gr.-cat. mai sus numiți întruniți în conștința intimă astăzi (1 Decembrie 1912 st. n.) și îndemnați de iubirea bisericii noastre gr.-catolice românești, precum și de iubirea lor pentru limba și cultura noastră românească, — cu unanimă voință, în cea mai desăvârșită solidaritate aducem și publicăm declarațiunile ce urmează.

Parohiile noastre române gr.-cat. le considerăm și le ținem de comunități bisericești canoniceste încorporate în diecezele de Oradea-mare și Gherla și prin constituțiunea apostolică „Eclesiam Christi“ din Roma 26 Noemvrie 1853 — „in perpetuum“, pentru toate timpurile agregate la provincia metropolitană română catolică unită de Alba-Iulia și Făgăraș, garantată în existența ei și asigurată în neatârănarea și întregitatea ei prin aceeași constituțiune și prin legile țării. Cu toată supunerea fiască, cu toată alipirea și ascultarea ce nutrim, din darul lui Dumnezeu, în conștiința noastră religioasă, față de Pontificalele roman, capul și învățătorul suprem al bisericii și recunoscându-l de locțiitorul Mântuitorului nostru Isus Hristos, „in rebus fidei et morum“: Bulla numită „Christi fideles Graeci“ din Roma, 8 Iunie 1912 o considerăm ca un act pur disciplinar, și șifavem binemotivată și neștrămutată convingere, că bula aceasta, în ce privește parohiile noastre românești, este izvorită întreagă din informațiunile nereale și că după spiritul acelor informațiuni s'a intenționat și se intenționează a fi pusă și a fi deșosată la rolul de unealtă în slujba unor scopuri contrare intereselor religiunii și ale moralei credincioșilor.

Constatăm, că obștea românească, fără excepțiune, e pătrunsă de aceeași convingere, și prin urmare suntem nevoiți a anunța adevărul de fapt, că această bulă a zguduit adânc liniștea conștiinței religioase a întregului popor românesc, și a provocat porniri de reacțiune și apărare, incalculabile în rezultatele sale.

Constatăm, că aceasta bulă răstoarnă din temelie așezăminte vechi bisericești, sfințite prin obiceiuri seculare neprihănite, calcă drepturi câștigate — jura aquisita — vatămă sentimentul religios și moral al unui popor întreg.

Considerăm ca o vătămare dureroasă faptul că în aceeași bulă se dispune pe față și fără încunjur, în favorul și pe placul unora și anume în favorul maghiarismului, cu alipirea celor trei parohii: Macău, Buda-pesta și Oradea-mare, către noua dieceză, pe motivul: că credincioșii acelor parohii se folosesc cu preferință de limba maghiară, — câtă vreme parohiile române, în cari toți credincioșii știu românește, și cei mai mulți nu știu altfel decât numai românește se smulg dela stnul diecezei lor române, și s'ar încorpora la noua dieceză maghiară Quod uni justum, alteri aequum.

Dureros e și faptul, că se dispune în introducerea limbii grecești în bisericile noastre române ca limbă liturgică. Noi avem limba noastră liturgică, toate cărțile noastre bisericești — rituale, înțelese de credincioșii parohiilor noastre; avem asigurările publice și sărbătorești, din partea sf. Scaun Apostolic, că nu vom fi turburați sau împedecați în întrebuițarea limbii românești, în deprinderile noastre religioase și în ritul nostru bisericesc.

Cităm aci vorbele nemuritorului Leon XIII, din enciclica sa: „Praelara gratulationis“: „Nici n'aveți se vă îndoiiți, că pentru trecerea la sf. Unire, noi sau următorii noștri, vom face vre-o știrbire în drepturile voastre, în obiceiurile rituale ale ori-cărei biserici. Pentru-că aceasta a fost și va fi totdeauna tradițiunea Scaunului Apostolic, să păstreze obiceiurile și moravurile ori-cărui popor“.

Dispoziția Bullei, cu privire la dreptul sacru al limbii noastre liturgice iese ca o desăvare a cuvântului sărbătorec, pronunțat de Marele Leon XIII, în numele Său, în numele pontificatului Roman, în numele tuturor Succesorilor Săi!

Noi și credincioșii noștri români, stăm

ieri!“ Se onorăm, și se fim cu încredere față de ea, și atunci ea totdeauna ne va fi maică plină de bunătațe.

„Născătoare de Dumnezeu dispunătoare folositoarea tuturor celor ce se roagă tie, la tine îndrăsnim. Întru tine ne lăudăm, întru tine este toată sperarea noastră; roagă pe Cel ce s'a născut din tine, pentru ne-trebnicii servii tăi“.

5. Și binecuvântat este rodul pântecelui tău.

Vestitul pictor spaniol, Murillo, se afla bine în societatea călugărilor capuțini. Cu o ocaziune, după ce i-a cercetat era gata să se depărteze, când un călugăr bătrân îl oprește și îl roagă, că deoarece în chilia lui nu se află nici o icoană de a Mariei, nu ar face bine să-i picteze una? „Prea bucuros — zise pictorul — dar pe ce?“ „Aceasta nu ar fi bună?“ zise bătrânul călugăr, arătând o față de masă. „Pentru ce nu?“ — răspunse Murillo zimbînd — și nu peste mult a fost gata icoana, care avea preț mai mare decât claustrul întreg.

Abia este casă creștină care să nu fie împodobită cu icoane de a Mariei, deși nu toate acelea sunt făcute de Murillo, Raphael sau alți pictori vestiți. Maria se bucură la catolici de o cinste atât de mare, încât mulți le impută, că venerarea ce să dă Mariei ar micșora adorarea datorită lui Dumnezeu, ori cel puțin că trece peste marginile cuvenite, când o cinstește cu o însuflețire atât de

mare, când îi țin sărbătorile cu o pompă atât de măiestoasă, când întru onoarea ei se ridică atâtea monumente și biserici splendide, și când atât de mulți peregrini aleargă la locurile sfințite prin minunile ei. Toate acestea le-a prevăzut Dumnezeu Spiritul S., pentru aceea a inspirat-o pe S. Elisabeta ca să rostească cuvintele „Binecuvântat este rodul pântecelui tău“. Ingerul îi zice Mariei: „Binecuvântată ești tu între muieri“, — iar Elisabeta inspirată de Spiritul Sfânt repetă cu însuflețire salutarea ingerului, adăugând cuvintele: „Și binecuvântat este rodul pântecelui tău“. Așadară Dumnezeu însuș prin gura ingerului și prin vorbele Elisabetei cu acelaș cuvânt (binecuvântat) o mărește pe Maria și pe Isus: va se zică venerarea P. C. Vergure și a Fiului lui Dumnezeu nu se pot despărți deolaltă. *Maria se venerază numai pentru Dumnezeu.* Fără conșiderare la Hristos și Maria ar fi rămas numai o femeie de rând. Noi o venerăm pe Maria, pentru că pe fiecare îl cinștim în așa măsură după cum îl cinștește Dumnezeu. Ce-i plăcut și prețios înaintea lui Dumnezeu, cea e plăcut și prețios și înaintea noastră. Dar fiindcă Dumnezeu a primit-o pe Maria, pentru aceea ocupă ea în adorarea noastră, și mai ales în inimile noastre o treaptă atât de înaltă.

Noi o cinștim pe Maria, pentru că ea întrunește toate virtuțile, cari ne conduc la Dumnezeu. Ea ne învață umilnță, frică de

Dumnezeu, încredere copilărească, ca să prețuim curățenia inimii și mai pe sus de toate, ne învață virtutea credinței. Ea zice: „Fericită ești, care ai crezut“. Maria a devenit Maica lui Dumnezeu, pentru că a crezut. Ea ține pe brațele sale un copil debil, care plânge, dar crede pentru cuvintele lui Dumnezeu, că acestui copil se supun și ingerii cerului; vede un copil neputincios, dar ea crede și în el îl recunoaște pe acela, pe care-i aștepta o lume întreagă. Iși vede pe fiul său, între împrejurările de toate zilele ale vieții îl vede lucrând și în năcazuri, cum îl perzcută pe bietul de el oamenii lumii, a banului și a puterii și cum îl batjocoresc, dar credința ei este puternică. Ajunge și zilele acelea, când provocându-se la legile statului fiul ei este numărat între tâlhari când în fața unui popor întreg e pironit pe cruce. Cu toate acestea Maria stă sub cruce, ca maica durerilor, cu credință neștrămutată admirând pe Dumnezeu cel fără de moarte, în cel ce era în agonie. O venerăm pe Maria, pentru credința ei cea tare, și pentru că nimic nu a fost în stare să-o despartă de Isus.

(Va urma)

Cugetări.

Un prost pierde odată, un prost îngâmfat pierde de două ori.

pe temeiul nebiruit al dreptului public, afirmat în mod obligator și apărător pentru toate timpurile, pentru toți. Papii și pentru toate popoarele.

Noi și credincioșii noștri români, nu putem renunța la drepturile noastre și *vii, nu vom suferi încălcarea acelor drepturi.*

Sentimentul național — de Dumnezeu sfântul este sădit în inimile noastre, precum și sentimentul religios, și citațiunea mai sus reprodusă dovedește, că S. Biserica Catolică nu află contradicție, ci cea mai perfectă armonie între aceste două plante sădite de aceeași mână Dumnezeiască în inimile oamenilor.

Pe ce motiv s'ar pretinde abdicarea noastră dela dreptul limbei românești în Biserica?

Constatăm, că aceia, pentru cari se plănuiește înființarea noii dieceze de Hajdudorog, stau cu toții pe un teren de revoltă pe față, în contra Auctorității Bisericei Catolice.

Ei vreau limba, liturgia maghiară, ad ministrația sa. Taine în limba maghiară: în contra voinței exprese a S. Scaun Apostolic.

Ei au introdus limba liturgică maghiară, în toate funcțiunile bisericesti și rituale: în contra interdicției și a opreliștei exprese a S. Scaun apostolic.

Ei susțin în mod rebel, și ca rebeli acesta inovațiune: în ciuda tuturor ordinațiilor și a Bullelor emanate în cauză, dela S. Scaun Apostolic, precum aceasta se dovedește din toate declarațiile publice și din foile cari sprijinesc cauza lor.

Nu dorim, și nu voim, ca bunii și cernicii noștri credincioși să fie în contact religios și în comuniune duhovnicească cu această atmosferă de rebeliune în care s'a pierdut deja tot sentimentul religios, și trăiesc o viață efermă numai, tendințele soviniște destructive, politice, sunt susținute în mod artificial cu banii și cu sprijinul unui curent politic, ce nu cunoaște nici religie morală, nici respectul drepturilor popoarelor.

Facem prin urmare un act de omaj față de S. Noastră Religione și un act de patriotism pentru mult încercata noastră patrie, precum ne împlinim și o înaltă datorie națională, când supunem de nou înaltei considerări a S. Scaun Apostolic de Roma, motivele pentru care cerem reînnoirea parohiilor dismembrate din legăturile canonice al provinciei noastre metropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș.

Reviste.

Noile legi de dare — amânate. Guvernul a hotărât mai de mult, că va introduce noul sistem de dare cu 1 Ianuarie 1913. El cunoscut, că aceasta lege, deși este departe de sistemul de dare progresiv, poșede totuși astfel de dispoziții, cari față de trecut sunt la tot casul un progres. Mai ales, că scutesce milioanele de săraci dela astfel de contribuții, cari în Apus sunt azi inexplicabile; cum e darea capului,

care în Europa centrală numai la noi mai există. Asemenea reduc noile legi darea de pământ și darea de venit mai mică de 2000 cor. și multe altele, cari pentru poporul agricol sunt ușurătoare. Pe cât scutește însă darea nouă pe săraci, pe atât impune noi sarcini orașenilor, cari deși n'au multă avere imobilă, au în schimb venit, arânzi, câștiguri enorme în proporții cu roadele, ce răsar pe urma ferului de plug a sârmanului popor agricol. Se înțelege, că tocmai fiind-că noile legi lovesc în burghezimea îmbuibată, în jidani îmbogățiți și întreprinzătorii cu venituri enorme, s'au mișcat deodată „orașele“ și au pretins revocarea noilor legi — până la sfârșitul crizei economice, care bătute acuma. Și ministrul Teleszky s'a învoit, ca deocamdată să nu le introducă, dar spune, că la nici un cas o iotă nu va schimba din cele cuprinse acolo. De cumva nu se va mai gândi până la vară. Și vor rămânea toate precum au fost, să plătească, cine a mai plătit — misera plebs contribuens.

Noutăți.

Din cauza sf. sărbătorii de Joi (sf. Nicolae) numărul proxim va apărea Sâmbătă.

Cătră cetitori. *Apropiindu-să sfârșitul anului rugăm cu insistență pe toți abonenții noștri să-și reguleze abonamentele restante, cari pentru noi formează baza existenței, și să-și reînnoiască din vreme, trimițându-ne prețul încă în luna primă, pentru că altcum vom fi nevoiți a le sistă expediția foilor. Preferim să avem abonenți mai puțini, dar să n'avem datorii.*

Știri personale. *La închierea foilor aflăm, că vicar al Făgărașului a fost numit Preaon. Iacob Popa, secretar metropolitan. — Felicitările noastre.*

Din dieceza de Gherla. Parohia Silimeghiu cu filia Țicău din tractul protopopesc al Noșigului se curentează până în 25 Dec. a. c. st. n. — Din fundațiunea Grățian Kárpáti se exerie concurs pentru un stipendiu de 200 cor. Pot concurge studenți gimnaziali gr.-cat. născuți din părinți agricultori în Miszt Magyaros (comitatul Sătmarului) având a susține aici atestat despre clasa absolvată, carte de botez și informațiunea preotului din Teuții de jos. Recursele sunt a se așterne până în 20 Dec. a. c. inclusive. — Se curentează cu terminul de 22 Decembrie a. c. următoarele stațiuni docențiale respective cantor-docențiale: Vicariatul Rodnei. Stațiunea docențială din Măgura. Tractul Coseului. Stațiunea docențială Sârbi. Tractul Lăpușului. Stațiunea docențială Suciul de sus și Suciul de jos. Tractul Bășăștilor. Stațiunea cantor-docențială Urmeniș. Tractul Periceului. Stațiunea cantor-docențială Vârșolț. Tractul Valcăului. Stațiunea docențială Cizer.

Episcopi decorati. Foia oficioasă anunță că episcopul de Alba-Iulia contele Mailath și cel dela Vaș contele Csáki au fost decorati de Maiestatea Sa cu ordul Coroana de fer clasa I.

Dar preainalt. Maiestatea Sa Impăratul și Regele nostru Apostolic Francisc Iosif I-lea sa îndurat prea grațios a dării din caseta sa proprie ca ajutoriu caritativ 200 cor. pentru comuna bisericască gr.-catholică din Spring spre ași acoperi din spesele avute cu edificarea bisericii celei nouă.

Conferențe. Sub acest titlu, cetim în „Telegr. român“ pe care deocamdată o dăm fără comentariu. În Duminecile următoare profesorii Dr. S. Dragomir, Dr. N. Bălan și Dr. A. Crăciunescu vor ținea în sala festivă a Muzeului Asociațiunii din Sibiu o serie de trei conferențe. Cea diutiu o va ținea în 2/15 Decembrie prof. Dr. S. Dragomir, care va vorbi despre „Inconcețiunea Clain și unirea“. A doua o va ținea în Dumineca proxima (9/22 Decembrie) prof. Dr. N. Bălan despre „Petru Maior și unirea“. A treia în 16/29 Decembrie prof. Dr. A. Crăciunescu despre „Autonomia bisericii unite“. Fiecare conferență se va începe fix la orele 5. Subiectele acestor conferențe, fiind de mare actualitate, vor atrage de sigur numeros public.

Examen de maturitate. Sâmbătă în 14 a. Lunei curente, s'a ținut la gimnaziul superior din loc examenul de maturitate corigent și întreg, sub conducerea Ilustr. Sale Alexiu Kuncz, director suprem al cercului de învățământ Cluj. La examenul corigent s'a prezentat 6 elevi, absolvenți ai gimnaziilor Blaj și Năsăud: Manu Silviu, Moldovan Laurean, Trifan Tiberiu, Banciu Victor, Boca Emil și Kouț Ioan, cari totii au corespuns și astfel au fost declarați de maturi. Dintre cei 3 admiși la examenul întreg, (scripturistic și verbal), Alexandru Aurel și Mărginean Victor au fost declarați maturi, iar al treilea îndrumat la repetiție din 1 studiu pe finea anului 1912/13.

Advocat nou. Dr. Eugen Mezei avocat, aduce la cunoștință că și-a deschis cancelaria advocațională în Vințul-de-sus (Felvincz) com. Turda-Arieș.

Examen corector. Ieri în 16 l. c. s'au ținut la Institutul nostru pedagogic examenele finale și corectarea de calificatiune. Din partea ministeriului a fost IL d. Dr. Iosif Siegescu, prof. universitar și deputat dietal. S'au supus 8 candidați.

O nouă revistă. Cu anul nou apare la Cluj o revistă lunară, politică-socială și științifică „Orientul Român“ sub direcția domnului V. E. Moldovan. Programul revistei apare din titlu. Va avea format de broșură, pe trei coale și va costa zece coroane la an. Noua revistă și-a asigurat colaborarea unui însemnat mănunchiu de scriitori cunoscuți la noi.

Numerii de probă se vor trimite. Abonamentele se primesc de pe acum, la adresa „Orientul Român“, Vesselényi-Miklós u. 26 Kolozsvár.

Necrolog. † *Demetriu Russu*, protopop gr.-cat. român în Ticvaniu-mare, după lungi și grele suferințe a trecut la cele eterne Sâmbătă la 14 Decembrie st. n. 1912 în etate de 82 ani și în al 56-lea an al preoției. Fie-i țărina ușoară și memoria binecuvântată!

Rubrică medicală.

Noțiuni de Bio-fiziologie anatomică cu aplicații la igienă.

(Continuare.)

(25)

Structura intimă a sistemului nervos.

Am văzut, când am studiat sistemul nervos că substanța nervoasă ce formează centri nervoși e constituită dintr'un singur element. Elementul anatomic al substanței nervoase e o celulă, care întotdeauna prezintă prelungiri numeroase. Acestei celule nervoase i-s'a dat numele de *neuron*. Fibrele nervoase sunt prelungirile acestui neuron încunjurate de mielină. Aceasta este dar unitatea anatomică. Celulele nervoase se găsesc localizate în substanța cenușie, iar firele nervoase în substanța albă, care din cauza mielinei e albă.

Un alt element ce intervine în constituția substanței nervoase sunt celulele de nevroglie, cari sunt mai mari și cari au un rol secundar. Ele servesc ca suport celulei nervoase și au forma unui paiangen cu pânza lui. Printre prelungirile lor se găsesc celule nervoase (neuronii).

Celulele de nevroglie țin celelalte celule întocmai cum târățele de lemn servesc ca ambala diferite lucruri fine ca se nu se strice.

Neuronii sunt de mai multe feliiuri, însă deosebirea aceasta e factice. S'a zis că sunt neuroni cu prelungiri lungi, cu prelungiri scurte și s'ar fi putut zice că sunt și neuroni cu prelungiri mijlocii.

Am putea zice că elementele anatomice ale sistemului nervos sunt acești neuroni.

Pe când înainte se credea că ramificate aceste celule se unesc direct unele cu altele, azi însă s'a arătat că ramificațiile acestor neuroni nu se unesc unele cu altele ci sunt numai în contiguitate, adică vin numai în atingere unele cu altele.

Acest fapt este de o importanță capitală.

Organele simțurilor.

Organele simțurilor sunt destinate a primi impresiunile venite dela exterior. Aceste impresiuni sunt transmise prin nervi centrilor nervoși cari la rândul lor le transformă în senzațiuni. Ochiul d. ex. primește impresia luminoasă, care apoi este transmisă prin nervul optic până la creeri, cari la rândul lui ne dă impresia luminoasă.

Un aparat sensorial cuprinde de regulă o parte fundamentală destinată a primi impresiunea și e compus din terminațiuni nervoase, de un nerv și de un centru nervos. De două părți accesorii destinați a protegea terminațiunile nervoase.

Omul este dotat cu cinci specii de simțiri, ce fie care din ele corespunde unui organ special.

1. Pipăitul al cărui organ este pielea.
2. Gustul » » limba.
3. Odoratul » » nasul.
4. Auzul » » urechia.
5. Văzul » » ochiul.

Dintre toate simțurile acestea cel mai general este pipăitul exersat fie asupra corpurilor gazoaze lichide sau solide. Pe când simțurile celelalte ca:

Gustul, odoratul și mirosul par mult mai speciale. Auzul și văzul par a fi și mai perfecționate căci demulte

ori sunt în stare a pricepe până și mișcările vibratoare ale undelor sonore sau luminoase.

Pipăitul.

1. *Pielea* este formată din două părți 1) *epidermul* care este stratul superficial; și 2) *dermul* situat în profunziune.

Epidermul este și el din 2 strate 1) stratul cornos, care este superficial și ale cărui celule sunt din ce în ce mai lătărețe cu cât ne apropiem de suprafață, 2) stratul lui Malpighi care este situat mult mai în profunzime și este format din celulele epiteliale active, cari prin multiplicarea lor servesc stratului cornean de umplătură. Pe de altă parte stratul lui Malpighi mai conține unii pigmenti ce de multe ori colorează pielea.

Dermul este format de țesut conjunctiv foarte bogat în fibre elastice, partea sa superficială este prevăzută de ridicături papilare în cari vin de se termină fibrele nervoase și vasele sanguine. Partea profundă este avută în țesut adipos, mai ales la persoanele grase. În grosimea pielei se pot găsi trei feliiuri de organe: *glande sudoripare-perişori* și *terminațiuni nervoase*. Primele au fost studiate apropo de glandele escretorii și în special sudoare rămânând a vorbi despre perişori și terminațiunile nervoase

Părul și unghiile. Atât părul cât și glandele sudoripare sunt formate sub și în epiderm. Epidermal pentru a da un fir de păr are trebuință de următoarele: se formează mai întâi în derm un grăunte din care iese perişorul, care nu este decât o prelungire de derm în care vin de se ramifică vase și nervi.

Firul de păr cuprinde o parte liberă numită *tigea*, o parte înfundată în derm numită *rădăcină*, care rădăcină umflându-se dă *bulbul*, în jurul căruia se află glande sebace, care secretă un lichid special numit seu. La baza firişorului de păr se inseră și un mic mușch numit *horpilator*.

Unghiile cari acopere extremitățile degetelor se formează sub dependența și din stratul lui Malpighi, ele iau formă osoasă și servesc a protegea vârful degetelor.

Terminațiunile nervoase. Filetele nervoase vin de se termină în derm, și câteodată în stratul lui Malpighin. Aceste terminațiuni formează corpusculii de tact, cari sunt de trei feliiuri, conjunctivi de susținere și tactili.

Fiziologia pipăitului.

Senzațiunile tactile sunt de trei feliiuri: *contact*, *pond* și *temperatură*. Prin contact putem se ne dăm seama dacă un corp este neted sau rugos. Mai ales pulpa degetului este aceea cu care ne servim mai mult pentru asemenea sccupuri, din care cauză e și mai avută în corpusculi de contact.

2. *Greutatea* e bine apreciată prin terminațiunile nervoase situate în piele.

3. *Temperatura* e apreciată cu deosebire în anumite regiuni, ca aceea bunăoară dela dosul mâinei, a obrazilor etc., mai ales că e constatat că dermul e foarte avut în pipile nervoase.

(Va urma.)

Dr. V. Hâncu.

Partea Literară.

Noaptea sf. Bartolomeu.

După *BOLANDEN*.

Trad. de *Aurel B. Gajia*, profesor.
(Continuare).

— Pentru lămurirea plauului meu permite-mi să-ți spun că principele Machiavellismului permite totul pentru susținerea puteri absolutistice.

— Magistrul n'are lipsă de principiile aceloră ca să-și poată seduce pe ucenicul său zise, Ecaterina.

— Evident, dar în acelaș timp ar putea aduce perire pentru admiral și Guisei. E cert, ca uciderea tatălui prințului de Lotharingia e opera lui Coligny. Admiralul în fiește care zi pe aceiaș-i cale se reîntoarșe din Louvre. Un om plătit ușor și va putea curma viața în calea lui spre casă. Și omul poată să dispară ușor. Presupunerea de sigur va cădeș asupra Guise-ilor și în special asupra lui Balafre. Hugenoți vor pretinde dela regele pedepsirea ucigătorului. Și regele își va răsbuna asupra lui Balafre. În felul acesta vei scăpa de inamicul cel mai periculos.

Gondi a tăcut. Ecaterina s'a pus pe gânduri.

— În adevăr e ușor de îndeplinit! Guiseii își vor răsbuna omorul lui Francisc. Ce lucru simplu! Insași soția lui a cerut permisiunea ca pe făptuitor să-l poată ucide cu un gloute. Voiu face-o zise regele și vestea sa lătit în tot Parisul. Dacă și Coligny va fi înpușcat, cine ar fi putut să comită așa un fapt decât Guiseii?

— Trebuie să ne alegem numai timpul zise Alberto!

— Cum cugeți?

— Pius V a murit, zise Gondi. Și după veștile celea mai nouă Gregoriu XIII nu va permite împlinirea dorinței Margaretei. Căsătoria cu prințul de Navarra nu o poate împiedeca nimic.

Regele de Navarra se va prezenta la Paris cu o suită splendidă. Chiar și acum sunt în Paris mai multe mii de hugenoți, cari aștă pe catolici. Balafre e sărbătoritul Parisienilor. Presupunând ca executarea planului sângeros l'am fixa pe noaptea cununiei oare ce ar fi urmarea? Coligny va fi înpușcat — lumea va presupune, că de Guisei sau mai bine zis de Balafre. Hugenoții vor ataca pe Guisei și îi vor măcelări. Parisieni măcăjiți pe hugenoți își vor răsbuna pentru eventuala ucidere alui Balafre și vor nimici și pe hugenoți. După săvârșirea măcelului se poate ridica apoi regele să facă dreptate.

— D-ta Alberto se vede că esti italian. Asta-i un lucru admirabil! Cu greu mă învoiesc ca tronul Guiseilor să l scap. Deocamdată îți mulțumesc Alberto! Mă voi cugeta asupra lucrului. Am teamă de vecernia siciliană!

Îa întins mâna, pe care Alberto o sărută căzind în genunchi. Ridicândușe a dispărut prin coridorul secret.

Regina îngândurată a rămas în odaie pe un fotel.

— Femeia se teme de mijloacele, cari îi aduc scăpare. În lături slăbiciune femeiască, în lături cu tine! Sunt cazuri când

oamenii încetează de a mai fi oameni — Coligny mă silește să iau în mână sabia apărării și ieu să nu voesc? Să și continue în draga voie și liniștit măcelul prin Franța întregă? Să las nerăsbunate vătămările aduse în patria mea? Nu! Nici odată! Toți toate strigă singur răsbunare! Moarte asupra familiei de Valois!

Ultima încercare.

Ioan Hennuyer, episcopul din Lisieux, șogorul contelui Artur Antremont a sosit la Paris și la curte a fost primit cu aceea distincție ce îi competea după modestia lui. Scopul venirii lui a fost căsătoria grabnică a prințului de Lotharingia. Ecaterina însă l'a folosit pe marele prelat pentru planurile sale politice.

După câteva nopți nedurmite a observat planul ucigaș ce era să-l săvârșească și cu toate aceste n'a abzis de efeptuirea lui. O singură încercare a mai voit să facă pentru-ca să delătore pe Coligny din poziția lui. Încercarea n'a voit să o înceapă dânsa, ci pretinul intim al admiralului, contele Antremont. Dacă încercarea nu va succede, ori-ce mijloc e epuizat. Nu-i va putea nimeni să-i impute că a voit să măntuească Franța. Ba credea că a lucrat bine.

Ecaterina a vorbit mult cu episcopul spunându-i planurile lui Coligny și urmările lor triste. În special a vorbit de urmările, cari le-ar avea războiul între Franța și Spania asupra bisericii, ba a spus și aceea că admiralul are intenție să rumpă în cele religionari, legătura cu Roma. Aceasta l'a supărat tare pe episcopul. A fost destul cât a spus Ecaterina, ca episcopul să influințeze asupra șogorului său, pentru-ca acela să influințeze asupra lui Coligny, care avea să încete cu planurile lui.

— Așa ceva e greu zise contele Artur, ascultând vorbele și argumentarea lui Hennuyer. Dacă Gașpar s'a decis odată, nu ajută nimic ori ce încercare. Va fi greu să-l abat dela idea războiului cu Spania. Voiu încerca însă, știind că-mi fac datorința. Eu n'am fost nici-când pentru războiul acesta. D-ta știi și lucruri noi, de cari eu nici idee n'am avut. Dacă stă lucrul așa, atunci Gașpar și-ar periclita patria și și-ar păta renumele său.

S'a dus deci la locuința lui Coligny, care era încunjurat nu numai de hugenoți, ci și de nobili catolici și o mulțime de alți streini, cari îi așteptau ajutorul lui.

Locuința lui semăna cu o curte domnioare, care adese întrecea și pe cea din Louvre. Îndată-ce se apropia ora pentru audiență se umpleau toate coridoarele cu hugenoți începând dela cei mai de jos, în sus până la nobili, cari se prezentau pompos îmbrăcați. Poporul de rând nu făcea un șgomot mai mare. Hugenoții așteptau liniștiți cugetându-să la ceva text din biblie.

Contele Antremont și-a ales pentru vizită un timp potrivit crezând, că regele îl va privi de pretinul său. Serra și-a oferit serviciul.

— Dacă mergi în cetatea Sionului vezi pe cuceritorul David, iar d-ta te-ai putea folosi de înțelepciunea mea.

— Nu te temi că de vesmintele tale se vor minuna toți sfinții Sionului?

— Tocmai aici zace meritul meu. Eu cred, că fariseii însiși se vor minuna de așa ceva.

Contele a ris și a primit ofertu lui Serra.

Când Antremont s'a apropiat de castel, la poartă l'au întâmpinat trei nobili cunoscuți. Aceia cari au ocupat orașul Montluc. În prezent au mare grije pentru admiralul, pe care nu lasă să-l cerceteze nimeni. Precum în lume totul se în schimbă, așa sau schimbat și sentimentele acestor oameni.

— Vorbind adevărul, noi încă am dat înapoi zise Riband resucinduși musteața. Când înainte de asta cu trei ani am asaltat Montluc-ul am denegat supunerea lui Coligny. Avuțiile răpite din mănăstirea St. Victor le am privit ca proprietatea noastră. Le-au donat admiralului singur din motivul, că le-am cerut. Și azi? Azi suntem păzitori aceluia care odinioară ne-a fost coleg.

Cuvintele d-tale, d-le contele Riband, nici pentru noi și nici pentru admiralul nu conțin o dojană, zise Regnier. Atunci, pe admiralul, l'am privit de consot, azi însă Coligny e iubitul regelui și sfătuitorul lui cel mai credincios. Și fără să mărim lucrul am putea zice că Coligny e chiar regele Franței căci totul depinde dela voia lui. A forma garda unui rege nu e un lucru dejositor ci din contră e o distincție.

(Va urma).

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

A apărut de sub tipar: „Cultivarea viei, manuarea vinului, morburile și vindecarea lor“, cu un conținut bogat, având 153 ilustrațiuni și 300 pagini de tipar. Se capătă la autor — D. D. Graur, inv. — Somlyógyörtelek, posta Krszszalidvég (Szilágy m.), cu prețul de 2 coroane + porto 20 fileri.

La 10 exemplare comandate deodată se trimite 1 exemplar de onoare.

„Administrație bisericască“. Cartea aceasta e o colecțiune bogată de legi, ordinațiuni, normative, adunate laolaltă în ordine sistematică, din actele sinoadelor diecezane din toate patru diecezele noastre din circuliarele ce servesc ca normative în toate patru diecezele aparținătoare Provinciei noastre metropolitane, din legile pol. bis. scl. Cartea aceasta de mare folos. Preasântii noștri Arhieriei au recomandat-o cu toată căldura Veneratului nostru Cler. *Circularul mitropolitan* din 26 Martie 1912, Nr. 10230—1911. zice între altele: „Foarte puține vor fi afacerile bisericesti și școlastice, referitor la cari nu dă in viațiunile de lipsă cartea aceasta, lucrată cu multă sîrguință, fiind cu luare aminte la toate izvoarele, din cari pot să se cunoască felurii rami ai administrațiunii bisericesti din provincia noastră. De aceea o și recomandăm Veneratului Cler arhidiecezan pe lângă observațiunea, că ea se poate procura și din banii bisericilor“. — *Ilustritatea Sa Dr. Vasile Hossu* noul Episcop al Gherlei zice: „De cartea aceasta în adevăr a fost lipsă, și aparițiunea ei aievea împlinește o lacună. Fără de acest op nici nu se poate închipui un oficiu parohial ori protopopesc“. — *Ilustr. Sa Dr. Dem. Rădu* Episcopul Orășii-mari a dispus ca cartea aceasta să se procure în toate oficiile parohiali din Dieceza Sa. — Cartea are un conținut vast de XVI+763 pagini în 8° mare,

și se poate procura dela autorul: Ioan Genț protopop gr.-cat. în Oradea-mare—Nagyvárad, Sztaroveszky—uteza nr. 6. Prețul unui exemplar legat în pânză este 12 coroane și 76 fileri porto postal, iar al unui ex. leg. în piele 15 coroane, și 76 fileri porto postal.

Verbele ...-ili: e: sunt, am, voiu, de ...-avia. Prie profesor gimnasial ... Se poate comanda la librăria seminarială din Balázsfalva—Blaj. Prețul 60 fil + 5 fil. porto.

Posta Administrațiunii.

Am primit și chităm abonamentul dela: *Valeagroșilor* pe 1/5 — 31/12 1912. — *Aiton* pe 1912. — *Aruncuta* pe 1912. — *Drâmbar* pe 1912. — *Ercea* pe 1912. — *Fizeș* (tr. Dergea) pe 1912 sem. 2-lea. *Proștea-mare* pe 1911 și 1912. *Juriul-de-Câmpie* pe 1908 întreg și 1909 sem. 1-in. *Tohanul-vechiu* pe 1912 sem. 2-lea. *Noul-săsese* pe 1912. *Pogăceaua* pe 1912. — *Lăpușul-rom.* I. N. pe 1912 întregit. — *Hususău* pe 1912. — *Sân-Nicolaul-mare* pe timpul din 1/12 1910 până în 1/7 1911. — *Greovaș* pe timpul din 1/9 1911 până în 1/3 1912. — *Cenade* pe 1912. — *B.-Csanádos* pe August—Septembrie 1912. — *Szamostelek* pe 1912 sem. 2-lea.

Proprietar-editor: AUREL C. DOMȘA.

Redactor respons.: AUGUSTIN GRUIȚIA.

Capital social Coroane 1.200.000.

Telefon Nr. 188.

Post sparcassă ung. 29.349.

„Banca generală de asigurare“

societate pe acții în Sibiu—Nagyszeben

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii: **Parteniu Cosma**,
directorul executiv al „Albinei“ și prezidentul „Solidarității“.

„Banca generală de asigurare“ face tot felul de asigurări, ca **asigurări contra focului** și **asigurări asupra vieții** în toate combinațiunile. Mai departe mijlocește: **asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.**

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare“ le face în condițiile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbății de încredere ai societății.

Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat.

Persoanele cunoscute ca acvizitori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare“ dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire, că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare“
Sibiu—Nagyszeben. Edificiul „Albina“.

(1) 49—52.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu platire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducta.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1911	K.	5,275,798.23
Capitale asigurate pe viață achitate		5,146,566.36
Starca asiguratilor cu sfârșitul anului 1911	foc	127,763,714.—
	viață	10,931,322.—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor.	2,520,492.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cereuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(5) 125—?

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I. carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeieștilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care e în lucrare.

Prețul tomului II. se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.